

Inštitút zamestnanosti

Dlhodobá starostlivosť ako súčasť striebornej ekonomiky *- riziká a príklad riešenia*

RNDr. Viliam Páleník, PhD.

Táto prezentácia je súčasťou projektu Politiky zamestnanosti realizovaného Inštitútom zamestnanosti. Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu v rámci OP EVS.

Európska únia
Európsky sociálny fond

Dlhodobá starostlivosť

Motivácia:

Je možné nájsť riešenia, ktoré hrozbu starnutia populácie zmenia na šancu?

Štruktúra prezentácie:

1. Úvod
2. Strieborná ekonomika
3. Dlhodobá starostlivosť
4. II. pilier
5. Anuitná schéma na odkázanosť
6. Diskusia
7. Záver

1. Úvod – starnutie populácie

- Starnutie zhora - predlžovanie veku dožitia
- Starnutie zdola – nižšia natalita
- Výkyvy – povojnový baby-boom, „Husákové deti“
- Vplyv starnutia na verejné financie:

Dôchodkový systém:

Priebežný - rast výdavkov a pokles príjmov

Kapitalizačný – jedna generácia na naakumulovanie úspor

Zdravotný systém – krivka J, rast výdavkov, pokles príjmov

Dlhodobá starostlivosť – nárast podielu najstarších

Školstvo – menší počet žiakov a študentov

2. Strieborná ekonomika

- **Prispôsobenie štruktúry ekonomiky meniacim sa potrebám starnúcej spoločnosti, ktorá prináša šancu pre inovácie:**
- Priemysel
- Doprava
- Stavebníctvo
- Turizmus
- Potravinárstvo
- Zdravotníctvo
- Dlhodobá starostlivosť
- IKT

3. Dlhodobá starostlivosť (LTC)

- Potreba dlhodobej starostlivosti vzniká v prípade **trvalej funkčnej nespôsobilosti**.
- Poskytovanie dlhodobej starostlivosti je **nepretržité** a nie je vopred známe jeho ukončenie.
- Cieľom dlhodobej starostlivosti je poskytnúť trvalú podporu pri **prekonávaní funkčných obmedzení** a podporu pri integrácii do spoločnosti
- Výsledkom dlhodobej starostlivosti je podpora čo najväčšej **nezávislosti klienta** vrátane jeho sociálnej a pracovnej integrácie

- Klient LTC je nositeľom nárokov na LTC ale nie prostriedkov na ne !

Príjmy		Výdavky	Hlavné výdavkové položky		
			Služby, dávky, resp. pomôcky dlhod. starostl. a podpory integrácie	V domácej a komunitnej starostlivosti	V inštitucionálnej starostlivosti
Verejn é	1. DAŇOVÉ PRÍJMY	1.1 Rozpočty obcí a krajov	<i>Sociálne</i> ^{a.}	1. Opatrovateľská starostlivosť a iné relevantné sociálne služby pre klientov s nižším rozsahom potrieb 2. Denné stacionáre, chránené a podporované bývanie a sociálna rehabilitácia pre klientov s vyšším rozsahom potrieb	1. Opatrovateľ a iná dlhodobá sociálna starostlivosť ^{b.} 2. Financovanie časti nákladov na súvisiace služby za dospelých klientov ústavnej starostlivosti bez dostatočného príjmu a majetku ^{c.}
		1.2 Štátny rozpočet	<i>Sociálne</i> ^{a.}	1. Príspevky na služby, príspevky na kompenzačné pomôcky a peňažné dávky na úhradu zvýšených nákladov na živobytie pre klientov s vyšším rozsahom potrieb	1. Vládne programy transformácie zariadení dlhodobej starostlivosti a rozvoja komunitných služieb pre klientov s vyšším rozsahom potrieb ^{d.} 2. Financovanie časti úhrady nákladov na súvisiace služby pre deti za rodičov s nižšími príjmami, ^e
	2. PRÍJMY ZO ZDRAVOTNÉHO POISTENIA	<i>Zdravotné</i> ^{a.}	Ošetrovateľská dlhodobá zdravotná starostlivosť vrátane zdravotníckych pomôcok a materiálu ^{f.}	Ošetrovateľská dlhodobá zdravotná starostlivosť vrátane zdravotníckych pomôcok a materiálu ^{f.}	
Súkromné	3. KLIENT	<i>Súvisiace</i>	1. Celkové náklady na stravu doma a na stravu poskytovanú v denných stacionároch. 2. Spoluúčasť na službe, ktorou sa poskytuje starostlivosť o domácnosť, ak klient nemôže starostlivosť o domácnosť vykonávať sám.	1. Celkové náklady na stravu (vrátane nákladov na prípravu stravy) 2. Ubytovanie a s ním súvisiace náklady	

Poznámky:

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

iz INŠTITÚT
ZAMESTNANOSTI

II. Pilier dôchodkového systému

- Účelom starobného dôchodku je zabezpečiť poistencovi príjem v starobe.
- Potreba tohto príjmu sa s vekom mení : starnúci („privyrobenie“) vs. prestarlý (LTC)
- II. a III. pilier umožňuje urýchliť zinkasovanie nasporených prostriedkov = protirečenie
- II. pilier (od roku 2003, sporenie min 10 r. , anuitné schémy, renta)
 - doživotný dôchodok: vypláca sa do smrti, možné pozostalostné krytie a zvyšovanie dôchodku,
 - dočasný dôchodok: vyplácané 5, 7 alebo 10 rokov, pozostalostné krytie,
 - programový výber: dohodou určená suma a doba vyplácania, pozostalostné krytie.

+ Odkázanostný dôchodok:

- vyplácaný pr. 5-6 rokov (od začiatku odkázanosti po smrť)
- bez pozostalostného krytia.

5. Anuitná schéma na odkázanosť

ilustratívny výpočet

Pre kohortu 65, roky	muži	ženy
Očakávané dožitie	15 (80)	18,8 (83,8)
Dožitie v dobrom zdraví*	4,1 (69,1)	3,8 (68,8)
Dožitie s odkázanosťou**	5	6
Aproximatívny pomer	1/3	1/3

Okrázanostný dôchodok z II. piliera cca 3 x vyšší ako odpovedajúci doživotný dôchodok

* Eurostat 2015

**U prestarých závislosť IV až VI (príloha zákona č. 118/2008 Z.z. o sociálnych službách) – nedostatok štatistických údajov, odhad autora

Ilustratívna odhad odkázanostnej penzie

Celoživotná anuita:

- 100 € mesačne až do smrti

Celoživotná anuita s pokrytím prežitia:

- 90 € až do smrti + 2 roky pre pozostalých

Celoživotná anuita s valorizáciou:

- 82 € + 2% ročná valorizácia

Celoživotná anuita s valorizáciou a pokrytím prežitia:

- 72 € + 2% valorizácia + 2 roky pre pozostalých

Dočasný dôchodok:

- 180 € mesačne po dobu 10 rokov (bez dedičstva v prípade smrti pred 10 rokmi)

Odstúpenie od programovania:

- 180 € mesačne až do vyčerpania finančných prostriedkov (plus možnosť zdediť zostávajúcu sumu)

Celoživotná anuita počas obdobia odkázanosti

- **300 € mesačne od začiatku dlhodobej starostlivosti (do smrti)**

Odkázanostný dôchodok

Tento návrh odkázanosného dôchodku (pri nesebestočnosti, opatrovanie) má ambíciu aktuálny stav zmeniť k lepšiemu, lebo:

- existujú schémy dôchodku z II piliera,
- rastúci dopyt po LTC = treba schému na odkáznosť,
- veľké rozdiely v dĺžke obdobia odkázanosti = ľudia nevedia koľko si našetriť,
- **2 neistoty: vek začiatku odkázanosti x vek smrti,**
- dôchodok na odkázanosť pomocou poistného systému,
- odkázanosný dôchodok bude násobne vyšší ako porovnateľný doživotný dôchodok z II. a analogicky aj z III. dôchodkového piliera, lebo bude poberaný krátku dobu.

Diskusia

Komparácia s prácou (Podstrelená-Melicherčík 2018)

Odhad mesačných dôchodkov – parametre:

- Nasporená suma z II. piliera
- Miera náhrady = pomer dôchodku k platu
- Úroková miera za časovú jednotku,
- Ročná miera úmrtnosti (z úmrtnostných tabuliek)
- Nesebestačnosť – potreba vekovo špecifických dát (Belgicko)
- Očakávaná miera dožitia + Leeov-Carterov model dlhovekosti
- Súčasná hodnota platieb
- Technická úroková miera – minimálne zhodnotenie ktoré sa poisťovna zaväzuje dosiahnuť počas vyplácania

S využitím poistnej matematiky a zohľadnením technickej úrokovej miery vyšiel pomer medzi pomer medzi mesačným odkázanostným a doživotným 1:8.

Záver

- Starnutie populácie vedie k väčšej potreba dlhodobej starostlivosti o prestarých.
- Navrhovaný spôsob financovanie dlhodobej starostlivosti je striebornou inováciou.
- Odkázanostný (nesebestačnosť, opatrovací, starostlivostný) dôchodok z II. piliera by sa čerpal v čase odkázanosti prestarých na starostlivosť, kedy je jeho potreba finančných prostriedkov najväčšia.
- Dĺžka tejto doby je veľmi neistá, jednotlivec sa voči tejto zdvojennej neistote nevie zabezpečiť.
- So zhladnením diskusie, odkázanostný dôchodok z druhého piliera by bol zhruba 5 x vyšší ako doživotného dôchodku (napr. **namiesto 100 euro mesačne doživotnej renty, 500 euro pri odkázanosti**)
- Dostatočná suma na príspevok klienta na dlhodobú LTC + možnosť kombinácií anuit
- Nedostatok dát o odkázanosti + aplikácia poistnej matematiky
- Zásadné riešenie – povinné verejné poistenie na odkázanosť

Ďakujem za pozornosť

Kontakt na autora:

RNDr. Viliam Páleník, PhD.

viliam@palenik.sk

Použitá literatúra:

1) Legislatívny zámer zákona o dlhodobej starostlivosti a podpore integrácie osôb so zdravotným postihnutím

<http://www.rokovania.sk/File.aspx/Index/Mater-Dokum-68376>

2) PÁLENÍK, V.: Possible alternatives to the capitalization pillar annuity of the old-age pension system in Slovakia - possibilities and limitations., Scientific conference, Pension - Ageing - Public Finances: Future challenges and opportunities, Bratislava, 2017, dostupné na internete (9.5.2018):

3) PODSTRELENÁ, N.: Deakumulačná fáza dôchodkového sporenia na Slovensku. Bakalárska práca, školiteľ Melicherčík, I. Bratislava, FMFI UK 2018, 42s